

CAPUT XIV.

DE DESIDERIO, ET FUGA. QUID DESIDERANDUM, QUID FUGIENDUM SIT.

1. Felix est qui subjectus est Deo, qui nihil impensè desiderat, qui se rebus accommodat, qui dicit: Vult me Deus incolumem esse; vult me aegrotare; vult me divitem, vel pauperem: vult me hinc migrare, vel hinc morari; Ad utrumque paratus sum. Si semel dixeris, Quando illuc ibo? Quando illud habebō? miser eris. Nam si id concupiscis, quod extrà te est, perpetuâ anxietate cruciaberis; et, tanquam in orbiculari machinâ, semper sequeris, nunquam assequeris. In tua potestate sunt opinionones, cogitationes, affectiones, et quælibet actiones tuæ: extrà eam corpus, divitiæ, gloria, dignitates, et quicquid ipse non agis. Illa nec prohiberi ab aliquo, nec impediri possunt, hæc aliena sunt, et impedimentis obnoxia: quare ea omninò non appetes; vel ita saltem, ut scias ab aliorum arbitrio pendere, et diu tecum esse non posse, quia sic exigit eorum conditio. Nulla res externa desiderabilis est: *præterit enim figura hujus mundi* (1). Etsi omnia votis respondeant, quicquid habueris, dolens et invitus in morte relinques. Intrò respice: intus est fons boni, semper scaturiens, si semper fodias.

2. In hoc uno posita fuit quorundam veterum

(1) I. Cor., vii, 31.

Philosophorum sapientia, qui fortunæ imperio exempti, inter ipsos corporis acerrimos cruciatus, litem beatis mentibus de felicitate movebant. Nam cum terminos potestatis homini à Deo concessæ contemplarentur, sibi planè persuadebant, nihil præter affectiones et cogitationes suas ad se pertinere. Ideòque tam absolutum in eas imperium hujus meditationis usu acquirebant, atque ita animi motus regebant, ut, non sine aliquâ ratione, se solos divites, solos potentes, solos felices jactarent. Assidua autem exercitatio necessaria est, ut res extrà te positas, tanquam nihil ad te spectantes, spernere discas. Id si fueris assequutus, nunquam doleris externa tibi deesse: sicut non doles, quod rex Tartarorum non sis, aut quod alis careas ad volandum. Quæ extrà nos, nihil ad nos.

2. Hoc fræno coërcenda sunt desideria, quibus si modum non imponas, nunquam explebitur inexplebilis animus; et quicquid illi congresseris, non erit finis cupiditatis, sed gradus, et irritatio. Nullus humor sufficit ei, cujus viscera ardenti æstu laborant: non enim sitis illa, sed morbus est. Ita accidit illis, qui desideria sua non ad rationem revocant cujus certi sunt fines; sed ad vitium et luxum, quorum immensum est et incomprehensibile arbitrium. Nulla incommoda senties, nec quidpiam tibi deerit quod desideres, si te intrâ naturalem modum continebis: si modum excesseris, etiam in summis opibus pauper eris. Cupiditati nihil est satis, naturæ pauca sufficiunt.

4. Memento sic in vita versandum esse, ut in convivio. Si quæ epulæ circumferantur, et ad te

pervenerint, manu modestè extentâ partem accipito. Si te prætereat qui fert, ne eum detine. Si nondum pervenerit : ne longè appetitum extendas, sed expecta donec accedat. Sic erga divitias, erga dignitates, et reliqua quæ extrâ sunt, si affectus fueris, dignus eris Sanctorum convivio, eaque animi securitate fruëris, quæ te omnibus casibus superiorem faciet. Quod si ea quæ oblata fuerint despexeris et recusaveris, non solum conviva Sanctorum, sed consors eris felicitatis eorum, eamque incipies prægustare in terra, quâ illi in cælo perfruuntur. Arbitrio tuo potes te beatum facere, si nihil desideres, quod extrâ te sit. Quis est beatus? qui habet quicquid vult. Habet autem quicquid vult, qui non vult nisi quod potest.

5. Multa fugimus, et abominamur tanquàm noxia et adversa, quæ reverâ utilia sunt. Fit enim plerumque, ut spiritui plurimum prosint, quæ appetitui adversantur. Quæ nocent, docent. Mors, exilium, paupertas, ignominia, labor, ægrotudo, et cætera ejusdem generis, quæ in tua potestate non sunt, nec mala sunt, nec pertinent ad te. His itaque non fugam, non abominationem opponere debes, sed conceptæ de illis opinionis neglectum. Hæc omnia Socrates larvas appositè nuncupabat. Nam ut pueris larvæ incutiunt metum, cùm nihil in illis præter externam speciem horribile sit; ita in rebus contingit, quas non ut sunt, sed ut apparent, apprehendere soles. Mors quid est? Larva. Vide quàm dulcis fuerit non solum sanctis, et eximiâ virtute præditis viris, sed Socrati, et aliis sapientibus Ethnicis. Quid igitur terribile est in morte? Opinio.

Timor mortis est horribilis, non ipsa mors. Idem in aliis rebus, quas soles abominari, deprehendes. Corrige opinionem, et nihil invenies, quod debeas abominari, præter peccatum.

CAPUT XV.

DE GAUDIO, ET TRISTITIA. QUALITER VIR BONUS GAUDERE DEBEAT. NON TRISTATUR QUI OMNIA PRÆVIDET. VARIA DOLORIS ANTIDOTA.

4. Ita gaudere debes, ut in gaudio tuo modestia eluceat; neque animus ita dissolvatur, quin possis liberè, si opus sit, à lætitia ad mœrorem transire. Christus Dominus optimus rerum æstimator non ridentes beatos vocat, sed eos qui lugent. Valdè enim dedecet Christianum hominem, qui se æterna sectari profitetur, inter tot pericula mentis et corporis, inter tot justissimas tristitiæ causas, stultorum more risu gestire, et de rebus perituris exultare. Fugit terrena voluptas, et quæ nos gaudia vocamus, sæpè initia tristitiæ sunt. Verum gaudium non nisi ex virtutum conscientia nascitur. Non potest gaudere nisi justus, fortis et temperans. Ut nunquam desit animo tuo lætitia, fac ut tibi domi nascatur. Nascetur autem, si intrâ te ipsum fuerit. Cæteræ hilaritates leves sunt: non implent pectus; nec semper gaudet, qui ridet. Res severa est verum gaudium; oritur ex bona conscientia, et honestis consiliis, et rectis actionibus; ex contemptu voluptatum, et placido illibatæ vitæ tenore.

Hæc est vera virtutis lex? ut verè gaudeas, diu lugendum.

2. Tristitia malum præsens vel re ipsa, vel apprehensione, cum quadam perturbatione et inquietudine, execratur. Solemus autem ut plurimum non rebus, sed rerum opinionibus cruciari. Noli res indagare quales sint, non servitia, non agros, non nummos, non negotia: considera potius, quæ tua de illis opinio sit. Quòd dedecore afficiaris, quòd spolieris pecuniâ, quòd vapules, arbitrii tui non est: at rectè de his sentire, non ea esse mala sed sæpè utilia, penes te est. Nunquam dolebis, si à præsentī molestia avulsam cogitationem illuc converteris; ubi vera sunt gaudia. Viro bono nihil accidit mali: non quia non sentiat, sed quia vincit. Respicit enim omnem adversitatem, ut occasionem exercendi patientiam, ut instrumentum divinæ gratiæ, ut viam ad gloriam in æternum duraturam. Potest vir bonus miser dici, esse non potest.

3. Quicquid fieri potest, quasi futurum prospice. Sic omnium malorum impetum molles: quæ ad præparatos nihil asserunt novi; securis, et omnia prospera expectantibus, gravia eveniunt. Quid erit, si rerum tuarum dimidium auferat casus; quid si omnia? quid si ruat domus, comburantur segetes, deserant amici? quid si fama periclitetur, et de gradu per calumniam dejiciaris? Morbus, captivitas, ruina, ignis; nihil horum sapienti repentinum est. Futuras secum commentatur miserias, et dolorem, quem alii diu sustinendo, ipse diu meditando lenit. Cuius accidere potest, quod alicui accidit. Quæ sunt divitiæ, quas non fames à tergo,

et mendicitas sequantur? Quæ dignitas, quam non sordes comitentur, et extrema contemptio? Quod regnum, cui non sit paratum excidium? Nonne gladio carnificis regiam cervicem abscissam, idque jussu subditorum, inaudito exemplo, hæc ætas vidit? Nec magnis ista intervallis divisa sunt: horæ momentum interest inter opes et egestatem, inter aulam et caulam, inter solium et securim. Scito ergò, omnem conditionem verisabilem esse; et quicquid in ullum incurrit, in te quoque incurere posse. Adversam fortunam facilè sustinet, qui semper expectat.

4. Non se exerit virtus, cum secundo cursu vita procedit. Tunc apparet quanta sit, cum, quid possit, patientia ostendit. *Spectaculum*, inquit Apostolus, *facti sumus mundo, et Angelis, et hominibus* (1). Ecce autem spectaculum dignum, ad quod respiciat intentus operi suo Deus. Ecce par Deo dignum, vir fortis cum adversitate compositus, de seipso, et de omni calamitate triumphans. Tranquillum mare, et ventus obsequens, artem gubernatoris non ostendunt. *Qui non est tentatus, quid scit* (2)? Dicit aliquis infelicem me, cui hoc acciderit. Imò felicem te; quia licuit tibi te experiri: Potuit enim tale quidpiam cuique accidere; sed non erat cujusque similem casum sine dolore excipere. Ne itaque in sinistris eventibus te submiseris: contra potius fige stabilem gradum; et quicquid oneris supra cecidit, sustine. Nam primo impetu fracto, nihil in his horribile esse videbis, præter opinionem. Quæ

(1) I. Cor., iv, 9.

(2) Eccli., xxxiv, 9.

à natura vim habent, eamdem servant in omnibus : sed paupertatem, ignominiam, contumelias et cætera, quæ mala vulgus nuncupat, multi patienter ferunt, multi nec sentiunt quidem : non ergò naturale est, in his mœrore consumi; sed à perversâ opinione procedit. Quid tibi ipsi mentiris? Levem omnem calamitatem ferendo facere potes. Levis est omnis dolor, si nihil ei opinio adjecerit. Noli mala tua facere tibi per impatientiam graviora. Tam miser quisque est, quàm se ipse existimat.

5. Omnis ægritudo mora tandem decrescit; et licet contumacissimum, dolorem tempus adimit, et enervat. Visne igitur diem operiri, quo luctus te invito desinat; an ipse illi finem imponere? Cur non id consilio præripis, quod allatura est diuturnitas? Quamvis ipse custodias mœrorem tuum, custodienti tamen elabitur. Nulla enim res citiùs in odium venit, quàm tristitia : quæ dum recens est, consolatorem invenit; inveterata deridetur. Quòd si dolore calamitas vincitur, eat omnis inter luctus dies, noctem sine somno mæstitia consumat, ingerantur pectori manus, et sese omni sævitæ genere profecturus dolor exerceat. Sed si lacrymæ inutiles sunt, si nullo fletu adversitas mitigatur; disce te ipsum regere, et omni adversitati invictâ constantiâ obsiste. Turpis est navigii rector, cui gubernacula fluctus eripuit, qui fluctuantem navim tempestati permisit. At ille vel in naufragio laudandus, quem obruit mare clavum tenentem, et undis reluctantem.

CAPUT XVI.

DE SPE, ET DESPERATIONE. QUOMODO UTRAMQUE MODERARI OPORTEAT.

1. Spes vana, et mendax, et verè somnium vigilantis est, nisi in Deo collocetur, cujus solo nutu omnis difficultas vinci potest. Quid rei futuræ expectatione cruciaris, et in longinquo cogitationis extendis? Nihil sperabis, si nihil cupis, si omnia terrena despicias. Nemo sperat quæ contemnit. Licet te nunquam sperata deceperint, licet non ex difficili petatur quod speras; quàm diu te spes aliqua proritat, sollicitus eris, et incertus tui, ac in ancipiti positus. Ut pedibus loca in via, et prærupta non petis; ita nec animo ea speranda, quæ in tua potestate non sunt. Omne miseræ momentum hoc est; defuisse voluntati quod speravit.

2. Sæpè admonendus est animus, ut quæcumque extrâ te, et circâ te sunt, aspiciat ut peritura, tenuique silo pendentia. Quid oblivisceris conditionis tuæ? Mortalis natus es: nihil tibi de hodierna die promittitur, nihil de hac hora. Instat à tergo mors: quicquid habes mutuo accepisti. Ususfructus tuus est, cujus tempora summus omnium Arbitrator temperat. Ad ejus nutum, omnia sine querela reddenda sunt. Pessimi est debitoris, creditorum convitium facere. Nihil est ergò sub sole, quod debeas, aut possis sperare. Illa tantùm vera est spes, quæ de vero, et summo bono ritè concipitur.

3. Desperationem causant inertia, abjectio animi, nimia difficultatum apprehensio, vitiosa sui difficultas, virumque et industriæ defectus. Vincitur, excitando animum eorum exemplo, qui etiam in gravioribus angustiis constituti, omnia obstantia generosè superarunt. Incipe, et propelle te ipsum: quia Deus facientes adjuvat; et quod arduum videbatur, facillimum fit, si falsa de illo opinio deponatur. Quicquid accidit tibi, id omne ab æterno destinatum est. Illud autem aut ita evenit, ut natura comparatus es ferre: aut secus: si primum: ne despera, sed fer: sin aliter, nec tunc quidem desperandum: quicquid enim illud est, citò finem et ipsum habebit, et tibi imponet. Leve est, quod ferre potes; breve, quod non potes. Sed memineris, in te situm esse, multa facere tolerabilia; si ea, ut utilia, et convenientia, apprehenderis. Calamitas, virtutis occasio est.

CAPUT XVII.

DE TIMORE. QUAM VANUS SIT, ET QUA RATIONE VINCATUR.
AUDACIA VITANDA. QUEDAM ITERUM DE IRA.

1. Magna pars mortalium, cum nec sit quidquam mali, nec pro certo futurum sit, æstuat tamen, et discurret, sibi que infortunium vel fingit, vel auget. Non tot reperit cruciatus humana crudelitas, quot patitur animus, futuri anxius, qui sollicitus est, ne bona præsentia amittat, aut mala imminèntia eveniant. Multa mala, quæ non essent,

sunt quia timemus. Quid prodest tibi antè tempus cruciari, et inani providentiâ occurrere ærumnis tuis? An ideò oportet te jam miserum esse, quia quandoque futurus es? Stultum est, dare se referentibus, nullisque apparentibus signis, quæ malum prænuntiant, falsis terri imaginibus. Sæpè fallaci conjecturâ deceptus, verbum dubiæ significationis detorques in pejus. Sæpè potentis offensam majorem putas, quàm revera sit; et cogitas, non quantum iratus sit ille, sed quantum liceat irato. Vani autem sunt hi metus; et ideò magis perturbant, quia vani sunt. Vera enim modum suum habent: quicquid ex incerto venit, conjecturæ et licentiæ paventis animi traditur. Parùm differt patiari adversa, an expectes; nisi quod modus est dolendi, non est timendi. Doles quantum scis accidisse; times quantum potest accidere.

2. Si vis omnem timorem exuere, quicquid vereris ne eveniat, eventurum propone, et illud malum tecum metire, metumque tuum taxa: intelliges profectò, non re ipsa, sed opinione magnum esse quod metuis. Num potest aliquid tibi durius accidere, quàm ut mittaris in exilium, ut ducaris in carcerem? Num quidpiam corpori ultrà timendum est, quàm ne uratur, et pereat? Excute singula ista, et redige ad verum timorem tuum: multos invenies, etiam infideles, qui hæc omnia contempserunt. Stephanus inter lapides pacato animo Deum precatur: Laurentius in flammis exultat, et insultat tyranno: se ultrò projicit in succensum rogam Apollonia Virgo. Ridet ferreis malleis contusus in pila Anaxarchus: Socrates cicutæ poculum

gaudens exhaurit, et Critiæ propinat. Quid ignes metuis, et turbam carnificum circà te frementium! sub ista pompa, quæ stultos territat, latet mors, quam tot pueri, tot puellæ læto animo amplexi sunt. Deme rebus tumultum, deme personam, redde singulis faciem suam: nihil in illis terribile esse videbis, præter ipsum timorem. Id nobis evenit grandioribus pueris, quod parvulus solet. Hi quos amant, quibus assueverunt, cum quibus ludunt, si personatos vident, expavescunt. Tu verò pueris deterior, ad tantam ineptiam pervenisti, ut non solum dolore, sed doloris larvâ et panico terrore vexeris.

3. Abduc animum à privatâ causâ ad communem. Dic, mortale tibi et fragile corpusculum esse, nullisque morbis, ac tandem morti obnoxium. Dic tibi ipsi: Jam pridem sciebam, multa mihi adversa imminere. Quid nunc ergo timeo? Ægrotabo? Proderit ad animæ salutem corporis ægrotatio. Ad paupertatem redigar? Tutior mihi et tranquillior vita erit. Opes amittam? et cum illis curas multas, periculumque perpetuum. Ignominia afficiar? si justâ, ejus causam execrabor: si injusta, meâ me conscientia consolabor. Repulsam speratæ rei patiar? Nec Reges quidem omnia quæ cupiunt assequuntur. In exilium mittar? Spontè ibò, eritque peregrinatio. Cæcus fiam? Multis cupiditatibus via incidetur. Malè de me loquantur homines? Facient quod mereor, quod solent. Moriar? Hac conditione intravi, ut exirem. Sed peregrè moriar? Nulla terra est aliena non habenti hîc permanentem civitatem. Moriar antè diem? Nemo nisi amens queritur, antè

tempus absolvi vinculis, et carcere relaxari. Mors, exilium, luctus non sunt supplicia metuenda; sed tributa nostræ mortalitatis. Stultum est ea timere, quæ vitare non potes.

4. Fuge audaciam, nihilque temerè ultrâ vires aggrederi: nemo enim celerius opprimitur, quàm qui nimium de se præsumit. Exiguæ sunt vires nostræ sine Dei præsidio, à quo omnis sufficientia, omne robur emanat. Oritur audacia à propriæ virtutis nimia existimatione, à contemptu adversariorum, à præcipiti ingenio, rebusque gerendis minus exercitato. Plus metuit, qui prudentior est: nam vires proprias metitur, solerter prospiciens quid valeant, quid ferre recusent. Audaces, cum graviora, quàm antè conceperant, experti pericula fuerint, effuso primo impetu subsidunt et torpent, serò agnoscen-tes, quàm sint incertæ hominum providentiæ, quàm vanæ cogitationes. Initium est futuræ calamitatis incauta securitas.

5. Nunquam tibi dominabitur ira, si opinionem existimatæ injuriæ tollas. Tu ipse dux flagitiorum tibi es, et inceptor criminum: tu mala omnia tibi struis. Quid causam tuarum perturbationum in alios derivas, si tu te impellis et præcipitas? Nemo læditur nisi à se ipso. Quod dicunt pueris nutrices: Si non plores, accipies; id tu rectius dices animo tuo effervescenti? Noli irasci, noli urgere et clamare; rectius fiet quod volebas. Dies quosdam institue, quibus proponas in iram nunquam incidere quacunque ex causa: tum per unum vel duos menses eadem ratione te experire; invenes successu temporis te adeò profecisse, ut ad risum te provocent,

quæ prius iratum è statu mentis dejiciebant. Placidi mores nemini eorum, cum quibus vivitur, ita sunt grati, et jucundi, ut ei ipsi, qui præditus illis est. Hoc boni habet pacatus animus; semper gaudet, semper triumphat.

CAPUT XVIII.

DE POTENTIS ANIME RATIONALIS. CONTINENDUS INTELLECTUS A CURIOSITATE. CUI POTISSIMUM SCIENTIE INCUMBENDUM. QUAM MALUM SIT, ALIORUM MORES DISQUIRERE. ALIORUM JUDICIA SPERNENDA. DE VOLUNTATIS ABNEGATIONE.

1. Data est tibi à Deo intelligendi facultas, ut ipsum agnosceres et cognoscendo amares; sed peccatum duplici vulnere sauciata est, ignorantia et cæcitate. Nam et in notione veritatis erras; et quid sit faciendum, vel fugiendum, plerumque ignoras. Quantâ ergo diligentia vel urbs ingrassantis pestilentia metu, vel arx ab hostili exercitu obsessa custoditur, ne quis non planè cognitus intus obrepit; tantâ est curâ, multoque majori vigilandum, ne intellectus malæ rei, sibi à sensibus objectæ, aditum patefaciat. Rerum enim species sensus objiciunt, intellectus admittit, et ad judicium defert; hoc voluntati proponit. Sed sensus offerunt bona et mala: mentis est, vel admittere, vel excludere.

2. Imprimis continendus est intellectus à curiositate. Cur per inania distrahis mentem, solidæ sapientia et Deo natam? Res frugi sapientia est. Si-

cut qui gustat aconitum, ut qualitatem ejus scrutetur, prius perit, quàm saporem sentiat; sic qui ea rimantur, quæ ad se non spectant, prius se ipsos pessumdant, quàm cognoverint quod quærebant. Scire quod non prodest, proximum est ignorantia. Qui verè sapiens esse cupit, non opinioni discit, sed vitæ: nec quærit in scientia oblectamentum animi, sed remedium. Nösse gaudes stellarum vires? Inepit postquàm sciveris, si ignores infirmitatem tuam. Vis ornatè et eleganter loqui? Satius est, si discas tacere. Scire nova cupis? Quid magis novum, quàm renovare te ipsum? Hoc discite. Errores alienos libet confutare? Cur non corrigis tuos? Juvat percurrere historias, et scire aliorum facta. Benè, si interim non ignores, quæ à te sunt facienda. Placita litigantium concordare delectat? Cur non et tuos affectus tumultuantes? Nisi quæres supervacua, facile invenires necessaria. Scientia autem necessaria illa est, quæ te bonum potius quàm doctum facit.

3. Quid in iis quæstionibus te torques et maceiras, quas subtilius sæpè est contempsisse quàm solvere? Cur pertinaci studio laboras, ut ea discas, quæ forent dediscenda, si scires? sed ut aliarum rerum, sic quoque litterarum intemperantia nos vexat. Nullus librorum est finis. Instruuntur Bibliothecæ ad spectaculum potius et ornatum, quàm ad usum legentium. Vix librorum editorum indices totâ vitâ legere poteris, quamvis multos vixeris annos. Inter hos multi sunt noxii et perniciosi: multi indigni, qui legantur: multi vani et imperiti; quos cum diu perlegeris, nihil scies. Plures quidem à limine salu-

tare tibi permittitur, ne aliquid in ipsis latere iudices magni et secreti boni, sed paucis, et cum delectu insistendum. Paucis ad bonam mentem libris et literis indigemus.

4. O inanes mortalium cogitationes! Impallescimus chartis, et per innumeras artes ac scientias ingenium extendimus, quasi nobis per multa sæcula vivendum sit: vitæ verò sempiternæ curam negligimus, quæ non scientiis, sed virtutibus comparatur. Quid prodest acta externorum Regum inquirere; et quæ passi invicem, ausique sunt populi, magnis voluminibus describere? Quantò satius foret, tua mala extinguere, quàm aliena posteris tradere? docet te geometria metiri latifundia: doceat potius, quomodò, quod tibi sufficiat, metiaris. Numerare docet Arithmetica, et avaritiæ commodare digitos: doceat potiùs ea spernere et læto animo amittere, quæ tantâ sollicitudine computantur. Monsirat Musica, quomodò voces inter se consonent: ostendat potiùs, quomodò secum mens concordet; nec disparem reddant sonum sensus, et ratio. Monsirat, qui sint modi hilares, qui flebiles: ostendat, inter prospera non extolli, inter adversa non emittere flebilem vocem. Non damno harum rerum cognitionem; sed hæc et alia utiliter scies, postquam sciveris te ipsum, et novissima tua. Nihil scis, quamvis omnia scias, si te ipsum ignoras.

5. Infame vitium ac sordidissimum est, aliena facta observare, mores disquirere, et omnia temerè interpretari. Quis enim es tu, qui alienum iudicas servum? *Domino suo stat, aut cadit* (1). Ipse est,

(1) Rom., xiv, 4.

qui iudicat omnes, qui omne sibi iudicium reservavit. Quâ audaciâ divinum tribunal præsumis invadere? Attende tibi, et latebras conscientiæ tuæ perscrutare. Vide ibi mala quæ insunt, bona quæ desunt, et noli oculos ad aliorum vitam convertere. Satis uberem malorum copiam in te reperies, quam acriori censurâ perstringas. Vix quippiam justè fit, quod non possit pravum ingenium in malum detorquere. Ipsis Evangelis abutuntur hæretici: Christi actiones calumniabantur Hebræi. Ut corpora melancholica et mali humoris, quicquid sibi sumpserint, in bilem vertunt; sic anima malè disposita quicquid videt, quicquid audit, perperam interpretatur. Bona vel mala intentio sæpè res bonas vel malas facit: hæc autem soli Deo nota est, qui scrutatur renes et corda. Quod si factum alienum nullâ potest ratione defendi; quid ad te? Non erubescis, fœdissima quæque quasi è latibulis educere, ac publicè spectanda proferre? Cur non te ipsum observas, qui cæteris deterior es? In te exerce maledicentiam tuam: de te ipso tecum detrahe: accusa pravitatem tuam: et te ipsum dijudica. Dei enim iudicium evades, si tui iudex severus fueris.

6. Ut ingeniosi in notandis aliorum factis plerique sumus, indè nobis prudentiæ famam perquirentes; ita facilè suspicamur, alios de nobis malè sentire, vel loqui; nos illis odiosos esse et despiciatos. Hoc vitium ut repellas, temperanda primò cupiditas est, quâ hominibus placere, et magni ab illis æstimari desideras. Tum danda est opera, ut vel ipsam cogitationem abjicias, sciendi quid alii de te sentiant, vel loquantur; cum præsertim sæpè

contingat, eos nec quidem de te cogitare, quos fingis perperam de te loqui, et te observare. Dic tibi cum Apostolo: *Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem* (1). Dic ad alios: *Mihi autem pro minimo est ut à vobis judicer, aut ab humano die* (2). Talis reverà es qualis es apud Deum. Sensus et loquela hominum nihil adjicit bonitati tuæ; nihil detrahit de malitiâ. Melius est, bonum esse, quàm videri.

7. Nihil tuæ voluntati contrarium eveniet, si eam penitus abnegaveris, et transfuderis in divinam. Sic mentis solidâ pace, sic verâ tranquillitate perfrueris. Vives ut voles, si, quid velle debeas, didiceris. Debes autem velle, quod Deus vult. Hæc est unica vitæ hujus felicitas, velle, ut quæ fiunt, ita fiant, sicut vult Deus non ut volumus ipsi. Ducit te Deus ad finem, ad quem ab æterno destinatus es, per suavia et aspera, per prospera et adversa. Obsequere divinæ providentiæ, et sequere alacriter: nam etsi repugnaveris, sequeris nihilominus, et impius eris. Ducit volentem Deus, nolentem trahit.

(1) Gal., 1, 10.

(2) 1. Cor., iv, 3.

CAPUT XIX.

DE STATU PROFICIENTIUM. VARIA PROPECTUS ADJUMENTA. TEMPORIS ESTIMATIO, ET USUS. DEI PRESENTIA NECESSARIA.

1. Si bonus esse cupis, primùm credito, te malum esse. Nunquam proficies, si proficiendi deposueris appetitum. Nolle proficere, deficere est. Persevera igitur, ut cœpisti; et quantum potes propera, quò citiùs frui emendato animo, et composito possis. Argumentum animi in melius translato est, si vitia tua vides, quæ adhuc ignorabas. Sic ægris gratulari solemus, cùm se ægros esse senserunt. Noli facilè tibi credere; sed excute te, et observa, tuique propectus experimentum cape animi firmitate, et cupiditatum diminutione. In proficientium classe te esse existimabis, cùm in te ipsum maximam habueris potestatem. Inæstimabile bonum est, se possidere, et unum esse. Vir probus semper idem, improbus semper alius est.

2. Potes, si vis, unâ die ad culmen sanctitatis pervenire, si toto corde aversus à creaturis, ad Deum convertaris. An verò vitam intùs cum Deo agas, ex his signis deprehendes. Si tibi displiceant res tansitoria, si placeat solitudo, si cures quod perfectius est, si opiniones et judicia hominum spernas. Magnum verò adjumentum ad omnem virtutem præbebit tibi vitæ et passionis Christi assidua meditatio. Ipse est liber vitæ, in quo solo,

velut in divite ac instructissima bibliotheca, reperies, quidquid pertinet ad salutem, etsi omnes libri cum suis auctoribus interirent. Non tamen sufficit Christum scire et meditari, nisi etiam imiteris, atque ita vivas, sicut ipse docuit verbo et exemplo. Nisi ad regulam, prava non corriges.

3. Præclare à quodam dictum est: eos qui proficere velint, ita vivere debere, ut perpetuò curentur. Multa enim sunt jugiter observanda, quæ ad arcem virtutis properanti moram injiciunt. Cum nimirum amore inordinato vel te ipsum, vel aliquam creaturam prosequeris: cum rebus externis ita afficeris, ut, si eas auferri, vel amitti contingat, iniquo animo laturus sis: cum propriis commodis nimium studes in cibo, potu, colloquiis, evagationibus: cum temporalibus te nimium immergis, tuoque judicio ac voluntati pertinaciter adhæres: cum motus internos minimè observas, Deumque intus loquentem per secretas inspirationes, audire contemnis. Hæc sunt præcipua impedimenta, te in via detinentia; quæ ut removeas sedulo vigilabis, et te operi viriliter accinges. Animet virtus quicquid agis; animet finis perfectissimus, cum promptitudine et alacritate: animet pura intentio; atque ita operi insiste, ut prænotioni, quam habes de ejusdem perfectione, penitus adæquetur. Non consistit profectus in multitudine exercitiorum; sed in his, quæ quotidie fiunt, perfectè obeundis. Non enim in facto laus est; sed in modo, quo res fit.

4. Volant dies, festinat tempus; et quod præteritum est, nemo tibi restituere potest. Non vivis, sed victurus es: semper enim vita tua spectat in cras-

tinum. Sic elabitur tibi vita, dum vitæ instrumenta conquiris: et interim senectus venit; venit mors, in quam incidis imparatus. Sicut iter facientes, quos mutua decipit confabulatio, se prius ad metam pervenisse, quàm appropinquasse cognoscunt: ita hoc vitæ iter assiduum, quod vigilans et dormiens eodem gradu peragis, tibi occupato et distracto non nisi in fine apparebit. Quid igitur cunctaris, quid cessas? Pretium tempori pone, utere eo celeriter: æstima hunc diem, imò hanc horam; ejus enim jactura irreparabilis est. Prædia tua à nemine pateris occupari: si exigua de finibus contentio sit, ad lites et ad arma discurre: vitam verò et tempus tibi eripi à quocunque permittis, ejus rei profusissimus, cujus solius avaritia honesta est. Computa ætatem tuam, revoca ad calculum præteritos annos; quamvis centesimum excedas, videbis te pauciores habere, quàm numeras. Quantum enim ex his diripuerunt somnus, gula, lites, amici, et otiosa discursatio? adjice quod sine usu jacuit, quod nihil agenti, aliudque agenti elapsum est, te non sentiente quid perderes; intelliges, quàm exiguum tibi de tuo relictum sit, et te immaturum mori fateberis. Sæpè quereris de transactis diebus, quos malè perdidisti: cur non eniteris sic præsens tempus transigere, ut eo elapso dicere possis: Non video, quo pacto illud melius potuerim collocare? Singuli tantum dies, et hi per momenta præsentis sunt. Cur hodiernum perdis quod tuum est: et futurum disponis, quod tuum non est? Maximum vendi impedimentum est dilatio. Vive hodie; cras vivere serum est.

5. Deum semper in omni cogitatione, verbo, et opere, quocunque alio fine excluso, respice: et unicam ejus voluntatem sectare. Nunquam à recto tramite deviat, qui Deum sibi viæ ductorem proponit. Bono loco res tuæ erunt, si omnia quæcunque facis ad Dei gloriam dirigas; atque ita singula facias, ac si ipse spectet, qui videt omnia, omnia sustentat, omnibus providet. Ejus obtatum nunquam effugies: interest enim non verbis tantum et factis, sed intimis cogitationibus tuis. Cum fores obduxeris, et tenebras intus feceris, ne putes te solum esse; tecum Deus est, qui secretum tuum facere sanctius debet, cui nihil clausum est. In ipso vivimus, movemur, et sumus. Coràm illo comede et bibe, cum illo ambula, cum eo tracta negotia tua, ad ipsum erige vitam tuam. Fac te dignum, in quem oculos figat, quem semper amabiliter spectet. Magna tibi necessitas indicta est probitatis, cum antè oculos agis Judicis cuncta cernentis. Sic vive, ac si nemo in mundo sit, præter te solum et Deum. Quicquid ejus providentia de te disposuerit, libens amplectere, sive prosperum illud fuerit, sive adversum. Deum quæris: hâc, an illâ viâ ad ipsum pervenias, quid refert? Atque utinam aliquando pervenias!

CAPUT XX.

DE BONO SOLITUDINIS. FUGIENDA MALORUM SOCIETAS. MUNDI VITIA QUOT ET QUÆ SINT. STUDIUM PROFICIENTIS, ACQUISITIO VIRTUTUM. SIGNA QUÆDAM OBTEŢTÆ VIRTUTIS.

1. Ingens argumentum est compositæ mentis, et à pravis affectionibus emendatæ, secum posse consistere. Sicut Deus, se solo beatus, in se semper moratur; ita ad Dei felicitatem proximè accedes, si tecum manere didiceris. Et quidem si volueris, nunquam eris solitarius, si nunquam à Christo separaberis. Quod si loquendi te corripit cacoëthes, tecum loquere; sed cave, ne cum malo homine loquaris. Vis autem scire, quid tecum colloqui possis? Id quod homines de aliis libentissimè faciunt: de te apud te malè loquere. Produc vitia tua, et castiga quicquid in te animadversione dignum repereris. Nunquam deerit aliquod vitium, cui curatio adhibenda sit. Absconde te in otio; sed et otium tuum absconde. Gloriari solitudine, iners ambitio est. Corporali autem solitudine internam junge, ut grata tibi atque utilis sit. Subduc te vanis occupationibus; nec ab hominibus tantum, sed à rebus etiam secede, quæ ad te non spectant. Esto liber ab omni creatura; et à corde tuo earum imagines exciude. Abjice omnes caducarum rerum sollicitudines, omnes cogitationum ineptias; et in abdito cordis recessu tibi soli, et Deo attende. In hoc